

בהיותו בן אחר עשר שנים או כל תהלה לעומתו מנרעת וכל מתי החכמה והדעת נלאו לשער בבינה מכרעת רוח שכל אשר כמעין נובעת ביום שמחת לבו היא ליל שמחת תורה זכור תזכור עליו נפשו כי מזמן ידוע ומעת קבוע נדרה נפשו • ללמוד מסכת זבחים ומנחות ולסיים בשמחת תורה ועדיין לא החל מלאכתו כי כל השנה הפיצו מעיינות שכלו בגפ"ת בארבעה סדרים הראשונים ובפוסקים ראשונים ואחרונים • אז דלג ברוב עוז אהבת ה' ותפקחנה עינו כל הלילה ההוא וילן שם איש טוב ומעולה מופת הדור חו"ב חכם חרשים המנוח מו"ה מיכל ז"ל מדאטנאווי הקיץ בחצות הלילה וישאל על העלם איה איפה הוא נעלם ויבוא החדרה אין זה כ"א בית אלהים • שמה מצאו עוסק בתורה הורה והדרה במסכת זבחים בדרך חמישים ור' מיכל בראותו את אלה בא למולו והרים את קולו בשתי שעות למדת נו"ן דפים משמות חמורות בלי ספק היש טעם כבירי-חלומות ויבוא לנסותו בחירות במקומות הקשות בגמפ"ת באותן חמישים דפים ויענהו על כל דברים הקשים לכל חפצו דרושים בכמה פנים ככה נסרו עשר מונים אז אמר ר' מיכל בלבו מובטחני בזה שאורו תצהיר לכל יושבי ארמה הלא מנוגה נגרו בנעוריו חפרה הלבנה ובושה החמה וישב לפנות בוקר וימצאהו שהחל מסכת מנחות ולמד יותר מהחצי ויאמר בלבו מי יוכל למצוא עד תכלית חפצך ודבר בלבו דבר כפעם

בהקדמה לרצב"ח עם ביאורו • יב) בהקדמה לחומש עם ביאור חדרת חלי • יג) בס' זכר נדיק (הנדפס באלטונא שנת הקס"ה והוא חולדות הגאון מ' רפאל הכהן מהמבורג) מביא על הגאון מ' רפאל הכהן בזה"ל כי עורר את לב ראשי העם לסקוד עליהם • את איש עמיתו הרב החסיד המפורסם מ' חיים זצ"ל אשר הי' תלמיד חבר להגאון המפורסם החסיד מופת הדור מ' חלי' מוילנא זצ"ל אשר יסע מעיר לעיר ובכל הכפרים אשר בקצה הגליל ועד קצהו ללמד דעת את העם ולהוכיחם בדברי מוסר ויראת ה' עכ"ל • הנה דואים אנחנו עוד תלמיד חבר להגאון חבל לא נודע לנו מי הוא זה הרב החסיד ר"ח כי אמנם לא כיון על חמי זקני הגאון מוהר"ח מוולאזין נ"ע (אשר קורא להגאון מ' רפאל הכהן מורי ורבי כאשר ראיתי בכ"י בשבועותיו כי שימש אותו בהיותו במדינתו) • כי זה הי' בשנת תקי"ח ואז הי' ח"ו ילד קטן וגם כאשר נדפס החבור זכר נדיק הי' עודנו בחיים הגאון מוהר"ח (הר"ה הלוי) • לדעתי הוא הרב ר' חיים עשרהייער (הנקרא בוילנא כמדומני בשם ר"ח מגיד) שהי' תלמיד חבר לרבינו זצ"ל בילדותו והי' חסיד מוכיח גדול כאשר ראיתי כתביו ומזכיר שם כ"פ בשם מורי ורבי לרבינו הגר"א זצ"ל (הרד"ל) : הוא ודאי הרב החסיד ר"ח עשרהייער זצ"ל כפי תהלוכות הסיפורים שלקח אזני מדודי הגאון ר"ח זצ"ל (הגר"ש מאמניסלאוו) :

יד) ע' לקמן מהסיפור שאכתוב שם חלי"ה חרפה שאף כשהגדל כבר קצת רבינו זצ"ל • היה לומד עמו בחבורה (הרד"ל) (לא נמצא שם) וע' בהסכמה לס' מרגליות הסוד הנדפס בשנת תקמ"ח בחיי הגאון כתוב שם הסכמ' מהגאון המקובל חלי' מ' יהודה ליב אב"ד דק"ק פשענאוויץ כותב בזה"ל תלמידו של אותו נדיק • כמותו ירבה בישראל • ש"ב הרב הגאון החסיד איש חלי' הרב מ' חלי' מק' ווילנא ע"ש (הר"ה הלוי) :

סו) ע' בקונטרס מעלות הסולם (הערה ו') ע"ד האר"י זצ"ל (הר"ה הלוי) :

בפעם היאומן קלות המרוץ בלימודו (טו) ויחל לנסהו עוד הפעם במקומות הקשים בהחצי
 ההוא שלמד באותו הלילה ומצאוהו יותר מכדי מדתו בעומק התריפות יותר מכדי שעור
 ויגזור אומר אין זה כ"א מברואי ברק כי כל הוויית דאביי ורבא הוא מפרק ויברכהו
 ויאמר שמעך יבורך בסוד ישרים ועדה והוא לא שקט עד השלים נדרו וסיים מסכת
 זבחים ומנחות קודם תפאש"ח ויתפלל עם הצבור ברוב עליונות ועליצות נפשו ושמח בש"ת:
בהיותו בן י"ב שנה לא נודע כי באו כל שבע החכמות בקרבו בתכלית הדקות
 והאמת זקנים שבאותו הרור צדיקים עושי רצונו אדירי התורה בחרו בזקנותם
 ללמוד קדוש החודש להרמב"ם ז"ל עם מפרשיו כי ידעו כמה יועיל זה הלימוד הנפלא
 להרבה ענינים התעסקו בזה חצי שנה אז ראו הליכותיך אלהים המה צוו לעשות להם
 כדורים לידע תנועות הכוכבים דבוקיהם וניגודיהם ושימושיהם וזמני חזרתם חלילה ואל
 מעמד כל אחד מהם בכל מול ומול ואל זמני שקיעתם ועליותם ויהי אז החודש או נתאספו
 ויוועדו יחדיו וכל אחד כדורו בידו ושלחו פארותיהם על פני חלקי העיון ויצאו מאצטגנינותם
 ולא יכלו לכוון הכוכבים במסילותם כי האומן שעשה את הכדורים לא הביט את המעות

(טז) ומהירת חזרה למודו בזקנותו הי' עד להפליא שמעתי מש"כ הגאון מ' שאל מוילנא ז"ל •
 שפ"א נכנס אלנו קודם החסלה בבוקר ומלאו פתוח לפניו מס' חולין בפ' בהמה המקשה
 וסוקר בסקירה א' על כל עמוד וכרגע מהסך לעמוד ודף שלאחריו עד כי בערך חצי שעה ויותר
 גמר עד סוף המסכת שהוא כערך שבעים דפים והי' משתומם הגאון מוהר"ם על הדבר כי לא שיער
 בלבו שיהי' זה דרך חזרה משנה וגם לא נתקבל בדעתו לחשוב שהוא מחפש כ"כ אחר חיזו דבר
 שנעלם ממנו ז"ל ח"ו מקומו ובפרט שפ"א בהמה המקשה ואילך הענינים מתחלפים כמעט בכל פרק
 עד שאין מקום שיפול הספק במציאות חיזו דבר על כל הפרקים אלו יחדיו אחרי שהם שונים מאוד
 בעניניהם זה מזה עד כי כמעט בסיום המסכת ממש חזר רבינו והיפך לאחור חיזו דפים לענין קורא
 זכר והביט בו כרגע וא' להגאון מוהר"ם מה שנחמד לו באותה רגע בזה ליישב ד' הרי"ף שלא כד'
 הרא"ש שם (והוא נדפס כעת בביאורי הגר"א ביו"ד סר"ג ס"ק ג"ג ע"ש) ואז נחזר לו שזה היה
 אצלו חזרה משנה וכאשר שאלתי להגאון מוהר"ם מה ענין לחזרה כזו מחוץ הספר כ"א הי' בבקיאותו
 בע"פ הגדולה הלא יכול לחזור כרגע המציא כל הענינים במחשבתו (וכאשר שמעתי שאמר רבינו
 ז"ל • על הגאון שאנת ארי' שהי' יכול לסדר המציא כל הש"ס בשעה א' במחשבתו) א"כ יהרהר
 בלבו ודיו ואין תועלת מהעיון בספר בזה והשיבני הגאון מוהר"ם שבפירות שמע מרבינו הגר"א ז"ל •
 שאין עוב לחזור הש"ס בלשונו בע"פ בע"י כן יבוא לידי קלקול בעיון ופגע (ונתייבש לי בזה הסיפור
 הכתוב בחולדות אדם (ז' בע"א דל' ק"ב) שזוה רבינו להגאון ר"ז להגיד סוגיא א' במס' גיט' ע"ש)
 ולכן הי' מעיין בספר לדקדק הלשון מחוץ הספר (הרד"ל) וסיפר לי הרה"ג מ' ישראל המ"ץ בק"ק
 ווילנא (אשר זכה לראות פני הגאון ולעמוד עמו עזרנו בחיים) אשר נשאל שאלה לפני הרב הנ"ל
 על אחד חולה שזו לו שיא עליו עשם אדם מה לסגולה והחולה הי' כהן והנה כרגע הורה הרב
 הנ"ל שיא שן אדם כידוע המשנה דלהלות (פרק שלישי) ששן אדם אינו מטמא [וע' ברכות (ה')]
 דין גרמא דעשיראי ציר שפרש"י עשם פחות מכשעורה ועמ"ש על הגליון מרשב"ס ב"ב (קט"ז) שפי'
 שנשא שן אדם] ונשאל שאלה זו גם לפני הרה"ג הנדיק מ' צבי הירש ז"ל המ"ץ דפה ווילנא ונתעלמה
 ממנו כרגע ההלכה לזוה לשאח שן אדם והרה"ג מוהר"י הנ"ל הזכירו הלא משנה מפורשת הוא •
 וגזכר חכף והנעטר מאוד ואמר כמה גדולים דברי הגאון נ"ע וסיפר לו כי הוא ואביו הרב מוהר"י
 הנ"ל למדו משניות וחזרו שידעו על פה כל המשניות והר"ה מוהר"ן הנ"ל חזר על לשון המשנה עד שרגיל
 על לשונו בע"פ כל המשניות ואביו הרב מוהר"י הנ"ל חזר אף חזן כל המשניות בלא סגנון הלשון
 והלכו שניהם לשאול את פי הגאון נ"ע חיזה דרך ישרה שיצור לו האדם בזה והשיב הגאון כי לדעת
 חוכן עמקות המשנה טוב יותר מלדעת הלשון בע"פ ולא הענינים על צורים והוסיף לאמר כי אף
 חורה שבכתב נכון לדעת הלשון בלי מגרעת אבל חורה שבע"פ עיקרה לדעת הדינים והמשפט על
 צוריה והנה עתה הלא צא לידו אף שידע בע"פ כל המשניות נעלם ממנו הדין כרגע (הר"ה הלוי):